

شیرزاد و گلشاد

و چهل و هفت داستان دیگر

تصحیح و تحقیق

محمد جعفری قنوازی

www.ketab.ir

[جلد اول]

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور	شیرزاد و گلشاد و چهل و هفت داستان دیگر / تصحیح و تحقیق محمد جعفری قنوتی.
عنوان دیگر	شیرزاد و گلشاد (جامع الحکایات نسخه کتابخانه ملی تاجیکستان).
مشخصات نشر	تهران: انتشارات دکتر محمود افشار با همکاری انتشارات سخن، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	ج ۲.
فروست	مجموعه انتشارات تاریخی و ادبی دکتر محمود افشار؛ ۲۷۴. گنجینه زبان و ادبیات فارسی دری؛ ۹۶.
شابک	دوره: ۹-۸۸-۶۴۴۱-۶۲۲-۹۷۸؛ ج ۱. ۵-۸۶-۶۴۴۱-۶۲۲-۹۷۸؛ ج ۲. ۲-۸۷-۶۴۴۱-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فبا
نمایه	نمایه.
موضوع	افسانه ها و قصه های ایرانی
موضوع	Legends -- Iran
شناسه افزوده	جعفری قنوتی، محمد، ۱۳۳۷-، مصحح
رده بندی کنگره	PIR ۳۹۹۳
رده بندی دیویی	۳۹۸/۲۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۱۴۲۸۹

شیرزاد و گلشاد

و چهل و هفت داستان دیگر

[جلد اول]

تصحیح و تحقیق محمد جعفری قنوازی

کاپه حسن بیگلو

نرگس عباسی

کوثر

آزاده

حقیقت

۱۱۰۰ نسخه

بهار ۱۴۰۰

گرافیسست، طراح و مجری جلد

صفحه‌آرا

لیتوگرافی

چاپ متن

صحافی

تیراژ

چاپ اول

ناشر

انتشارات دکتر محمود افشار

خیابان ولی عصر، بالاتر از چهارراه پارک وی، خیابان عارف‌نسب، کوی لادن، شماره ۶

تلفن: ۲۲۷۱۷۱۱۴ دورنما: ۲۲۷۱۷۱۱۵

با همکاری انتشارات سخن

خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان وحید نظری، پلاک ۴۸

تلفن: ۵-۶۶۹۵۳۸۰۴ دورنما: ۶۶۴۰۵۰۶۲

تلفن تماس برای تحویل کتاب در تهران و شهرستان‌ها

۵-۶۶۹۵۳۸۰۴

فهرست کتاب

۱۷.....	شناخت نامه کتاب
۱۹.....	پیشگفتار
۴۱.....	ادبیات عامیانه
۵۷.....	داستان شیرزاد و گلشاد
۱۲۵.....	داستان سلیمان شاه و فرخ و خدای داد و غمازی نمودن ده وزیر و
۱۷۹.....	آغاز حکایت سه درویش و عادل خان و عجایب و غرایب دیدن
۲۰۵.....	آغاز حکایت شاه قاسم ختایی و به صورت ملیکه گوهر بانو،
۲۲۳.....	آغاز حکایت رضوان شاه
۲۴۵.....	آغاز داستان خلیفه هارون الرشید
۲۶۳.....	آغاز حکایت دله مختار و عیاری کردن او
۲۷۹.....	آغاز حکایت شاهزاده یحیی الملوک
۳۹۳.....	حکایت پیری که در خواب ماه و آفتاب را دید
۴۰۵.....	واقعات شاهزاده برزو در عشق مهرافروز و پادشاه فرنگ
۴۱۷.....	حکایت سلطان محمود غزنوی و عجایب و غرایب دیدن او
۴۲۳.....	آغاز حکایت خورشید شاه پسر جمشید شاه
۴۳۷.....	آغاز داستان ملیکه نوش آفرین گوهر تاج
۵۳۱.....	آغاز داستان ناصر بصرگی و عجایب و غرایب دیدن او
۵۳۹.....	شاهزاده مظفر و به صورت پری عاشق شدن او
۵۵۷.....	شاهزاده سلیمان پسر داراب شاه به صورت عجایب نگاری عاشق شدن
۵۷۵.....	حکایت خجسته و ماریه
۵۹۵.....	حکایت ملیکه عالم آرای و شاهزاده سنجر
۶۰۷.....	حکایت ملا شکوری بخاری
۶۱۵.....	حکایت صالح خشت ریز و دختر قاضی بغداد
۶۲۳.....	حکایت حجاج ظالم و کنیز او
۶۲۹.....	حکایت شاه سلجوق و شاهزاده داراب
۶۴۱.....	حکایت میرزا والی و عین لطافت او
۶۴۵.....	حکایت شاه اورنگ زیب و خواجه مهدی
۶۵۱.....	آغاز حکایت سلطان سنجر ماضی
۶۶۷.....	حکایت شاهزاده مسلم و ملیکه هزار گیسو و عجایب دیدن آن‌ها

۶۹۳	آغاز حکایت هفت وزیر و آنچه کردار آنها.....
۷۵۳	آغاز حکایت خواجه ابوالقاسم بصرگی.....
۷۷۱	آغاز حکایت حضرت سلیمان و سیمرغ و قضا و قدر.....
۷۸۹	آغاز حکایت پسران غیور شاه.....
۸۲۳	داستان حکایت بتا و زن او با پادشاه کرمان و واقعات او.....
۸۴۷	حکایت دیگر از گرگ و روباه و پیر باغبان.....
۸۵۷	حکایت شاهزاده فارس.....
۸۹۷	حکایت شاهزاده ایران و شمعون جهود.....
۹۴۵	حکایت در بیان حبیب عطار و عدیش پری.....
۹۵۹	حکایت پادشاهزاده زین العظام.....
۹۸۹	حکایت جهود و مسلمان مفلس.....
۹۹۵	حکایت زن زرگر و عالم و شخته.....
۱۰۱۱	حکایت رئیس ولایت موصل و پسر او.....
۱۰۲۵	حکایت نصر عیار و جلالهردی او و پسر پادشاه خراسان.....
۱۰۳۳	حکایت پسران شاه حران و شاهزاده خدای داد و برادران که در حق وی چه معامله کرده‌اند.....
۱۰۴۹	حکایت دختر پادشاه و یک مرد پیر و پادشاه جوان.....
۱۰۶۳	حکایت آن پادشاهی که گفت در دنیا مرد بی هم نباشد.....
۱۰۷۷	حکایت وزیر پادشاه غزنین و پسر و دختر ملک دریابار.....
۱۰۹۵	حکایت دوریزگر و یکی جولاهه و دختر پادشاه عمان و عجایب که دیدن.....
۱۱۱۳	حکایت آن پادشاه ولایت کشمیر و دختر او و بازرگان هراسان و عجایبها که دیده.....
۱۱۳۵	حکایت لواحه و خواجه بشر و از آنچه به ایشانان روی داده است.....
۱۱۴۱	حکایت مولوی جامی.....

نمایه‌ها

۱۱۷۱	آیات و احادیث.....
۱۱۷۳	موتیف‌ها.....
۱۱۸۱	تشبیهات.....
۱۱۸۵	امثال و حکم.....
۱۱۸۷	فهرست واژگان و ترکیبات.....
۱۱۹۳	واژه‌ها و گزاره‌های کلیشه‌ای.....
۱۱۹۵	پیشه‌ها.....
۱۱۹۷	اعلام.....
۱۱۹۹	مکان‌های تاریخی و اسطوره‌ای.....

پیشگفتار

همان‌گونه که نگارنده این سطور و سرکار خانم دکتر خدیش، در جاهای مختلف نوشته‌ایم جامع‌الحکایات نام عمومی نسخه‌هایی مشتمل بر تعدادی داستان است. برخی تعدادی کم‌تر و برخی تعداد بیش‌تری داستان دارند. برای نمونه یکی از نسخه‌های موجود در کتابخانه سنت پترزبورگ ۱۸ داستان و نسخه کنونی ۴۸ داستان دارد. موضوع بیشتر داستانهای این مجموعه‌ها عشقی، ماجراجویی، تعلیمی، فکاهی، تاریخی، اسطوره‌ای و گاه جنایی هستند. این نسخه‌ها اگرچه اشتراکاتی باهم دارند، اما هریک از آنها واجد ویژگی‌هایی هستند که باعث افتراق یکی آنها با نسخه‌های دیگر است. این افتراق به اندازه‌ای است که هریک از این نسخه‌ها را باید کتابی مستقل به‌شمار آورد. بیشتر این نسخه‌ها طی سده‌های ۱۲ و ۱۳ نوشته شده‌اند. نسخه حاضر از جمله مهم‌ترین آنها است. اهمیت نخست نسخه در شمار فراوان داستان‌های آن است. فقط چند نسخه از جمله نسخه آستان قدس و یکی از نسخه‌های موجود در سنت پترزبورگ شامل این تعداد داستان هستند. اهمیت دیگر مجموعه روایت‌های منحصر به فرد آن است. مانند روایت هفت وزیر که تفاوت‌های جدی با روایت ظهیری سمرقندی دارد. جنبه دیگر منحصر به فرد داستان‌های مجموعه، اشتمال آن بر شمار زیادی از افسانه‌هایی است که روایت‌های شفاهی از آنها در گوشه و کنار ایران ثبت شده است. و سرانجام این‌که کتاب به گویش فارسی ماوراءالنهری تحریر شده و شامل گنجینه‌ای از واژه‌هایی است که امروز در زبان فارسی رایج در ایران به کار نمی‌روند. از این‌رو به لحاظ زبان‌شناسی اهمیت ویژه‌ای نیز دارد.

بررسی عمومی نسخه‌های مختلف جامع‌الحکایات و تأثیرات آنها بر سیر داستان‌پردازی در زبان فارسی تا پیش از انتشار اکثر قریب به اتفاق آنها یا دست کم نسخه‌های مهم، عملاً امکان‌ناپذیر است. از این‌رو در پیشگفتار حاضر، به مانند نسخه‌های آستان قدس رضوی و کتابخانه گنج‌بخش پاکستان، ویژگی‌های همین کتاب بررسی می‌شود.